

Familieret

Jørgen Grøversen (red.)

Strange Beck

Noe Mumck

Jørgen Nørgaard

Marianne Højgaard Pedersen

Peter Vesterdorf

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Familieret
2. udgave, 1. oplag
© Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Bogen er trykt hos Nørhaven Bogtrykkeri a/s, Viborg
Omslaget tilrettelagt af John Back
Printed in Denmark 1986
ISBN 87-574-1472-6

Forord til 1. udgave

Med bogen *Familieret* har det i første række været hensigten at tilvejebringe et ajourført undervisningsgrundlag i faget familieret på universitetsniveau. Det har tillige været et mål at lave en anvendelig familieretlig håndbog. Endelig er der sigtet imod at afspejle nogle udviklingstendenser på familierettens område og dermed at påpege nogle retspolitiske muligheder. Det er en central ide bag bogen, at disse målsætninger ikke skulle være indbyrdes uforenelige.

Som lærebog på 1. årsprøve under det juridiske studium har bogen fået et betydeligt omfang. Det er imidlertid forfatterens opfattelse, at de pædagogiske fordele ved en relativt dybtgående behandling af de enkelte emner overstiger ulemperne ved det store sidetal. En af de pædagogiske fordele er, at de studerende på første årsprøve ikke vænnes til arbejdsformer, som ligger langt fra studiets øvrige dele. Hertil kommer, at en nogenlunde fyldestgørende redegørelse for mange familieretlige problemer forudsætter, at der medtages ikke ubetydelige stofmængder fra grænseområder mellem familieretten og skatte-, social- og skifteretten. Det er forfatterens håb, at udvidelserne på disse områder vil lette forståelsen af problemerne for de studerende og øge bogens praktiske anvendelighed. Udvidelserne tjener i vid udstrækning yderligere det formål at bringe fremstillingen nærmere til den sociale virkelighed, som danner baggrund for reglerne. Hertil tjener også de historiske afsnit, som netop for at understøtte det sociale og samfundsmæssige perspektiv er begrænset til tiden efter reformationen.

Samtlige forfattere er eller har været tilknyttet Institut for Privatrecht ved Århus Universitet, hvor de har deltaget i den familieretlige undervisning. Erfaringerne herfra danner baggrund for bogen. *Strand Beck* har udarbejdet kapitel 4, afsnit 1 og 2, til og med 2.1.2., kapitlerne 6 og 9, kapitel 10, afsnit 1.3. og kapitel 11, afsnittene 1., 4. og 5., *Anders Damm* kapitel 2, afsnittene 1., 2., 3., 5., 7., 8. og 9., kapitel 3, kapitel 14, afsnit 1. og 2.

samt kapitlerne 15 og 16, *Jørgen Graversen* kapitlerne 1, 5, 7, 12, 13 og 28, *Noe Munck* kapitel 2, afsnittene 4. og 6., kapitel 14, afsnit 3. og kapitel 18, *Jørgen Nørgaard* kapitlerne 20-27, *Marianne Højgaard Pedersen* kapitel 4 fra afsnit 2.1.3. og kapitlet ud, kapitel 8, kapitel 10, dog undtaget afsnit 1.3. og kapitel 11, afsnit 2. og 3. og *Peter Vesterdorp* kapitel 11, afsnit 6. og kapitlerne 17 og 19. Redaktions- og koordineringsarbejdet er udført af *Jørgen Graversen*. Forfatterne er hver for sig ansvarlige for indholdet af de afsnit og kapitler, de har skrevet.

Byretsdommer Svend Danielsen har gennemlæst store dele af manuskriptet og gennem mange kommentarer – både kritiske og støttende – ydet et væsentligt bidrag til bogen. Universitetslektor Helmuth Schleder-mann, Institut for Retslære, Århus Universitet har ydet god hjælp ved udarbejdelsen af kapitlerne 1 og 6. Endelig er kapitel 2, afsnit 4. om bevismidler i faderskabssager tilblevet i samarbejde med afdelingsleder Hans Gürtler, Antropologisk afdeling, Københavns Universitets Rets-medicinske Institut. Forfatterne er taknemmelige for den hjælp, de her-ved har modtaget.

Forfatterne ønsker endelig at takke professor, dr.jur. T. Svénné Schmidt for råd, vejledning og en aldrig svigtende hjælpsomhed.

Manuskriptet til bogen er afleveret i marts 1980.

Århus i juli 1980

Forfatterne

Forord til 2. udgave

2. udgaven af *Familieret* 1980 er systematisk og indholdsmæssigt en videreførelse af 1. udgaven, men de fleste af bogens kapitler er omarbejdet væsentligt. Forældremyndighedsproblemerne er som følge af ændringerne i myndighedsloven pr. 1. januar 1986 i alt væsentligt flyttet fra bogens II. del om ægteskabsret til I. del om retsforholdet mellem forældre og børn, medens det tidligere meget store kapitel om vilkår ved separation og skilsmisse er delt op i seks kapitler. Endelig er der til fremstillingen føjet en ny IV. del, kapitel 34 om navneret.

Anders Damm, der ikke har set sig i stand til at deltage ved udarbejdelsen af 2. udgaven, bringes en tak for godt samarbejde og for uden restriktioner at have overladt os sit materiale fra 1. udgaven.

Landsdommer Svend Danielsen og afdelingsdirektør C.C. Munks-gaard Nielsen har gennemlæst og kommenteret kapitler af bogen, for hvilket vi takker dem.

Det vil af indholdsoversigten og af kapiteloverskrifterne fremgå, hvilke kapitler den enkelte forfatter er ansvarlig for.

Manuskriptet til bogen er afleveret den 1. oktober 1985.

Århus i januar 1986

Forfatterne

Indholdsoversigt

I. del

Retsforholdet mellem forældre og børn

<i>Kapitel 1:</i> Udviklingslinier i børns retsstilling, af <i>Jørgen Graversen</i>	1
<i>Kapitel 2:</i> Ægtebørn og børn uden for ægteskab, af <i>Noe Munck</i> ..	28
<i>Kapitel 3:</i> Adoption, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	66
<i>Kapitel 4:</i> Forældremyndighed, af <i>Strange Beck</i>	82
<i>Kapitel 5:</i> Børns forsørgelse, af <i>Jørgen Graversen</i>	145

II. del

Ægteskabsret

<i>Kapitel 6:</i> Ægteskabsret og samfundsudvikling – et perspektiv, af <i>Strange Beck</i>	183
<i>Kapitel 7:</i> Ægteskab og andre samlivsformer – aktuel ægteskabsret, af <i>Jørgen Graversen</i>	207
<i>Kapitel 8:</i> Ægteskabs indgåelse, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i> ..	220
<i>Kapitel 9:</i> Separations- og skilsmissegrundene, af <i>Strange Beck</i> ..	230
<i>Kapitel 10:</i> Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	241
<i>Kapitel 11:</i> Forældremyndighed efter separation og skilsmisse, af <i>Strange Beck</i>	259
<i>Kapitel 12:</i> Underholdsbidrag til ægtefælle efter separation og skilsmisse, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	261
<i>Kapitel 13:</i> Enkepension efter separation og skilsmisse, af <i>Peter Vesterdorf</i>	286

<i>Kapitel 14:</i> Retten til lejligheden efter separation og skilsmisse, af <i>Strange Beck</i>	295
<i>Kapitel 15:</i> Beløb i henhold til ægteskabslovens § 56, af <i>Strange Beck</i>	306
<i>Kapitel 16:</i> Ændring af aftaler om vilkår m.v., af <i>Peter Vesterdorf</i> ..	315
<i>Kapitel 17:</i> Ægteskabets retsvirkninger – Indledning, af <i>Jørgen Graversen</i>	326
<i>Kapitel 18:</i> Underholdet, af <i>Jørgen Graversen</i>	334
<i>Kapitel 19:</i> Den legale formueordning, af <i>Noe Munck</i>	369
<i>Kapitel 20:</i> Særeje, af <i>Noe Munck</i>	395
<i>Kapitel 21:</i> Ægtepagter, af <i>Peter Vesterdorf</i>	420
<i>Kapitel 22:</i> Begrænsninger i rådigheden, af <i>Peter Vesterdorf</i>	434
<i>Kapitel 23:</i> Dispositioner med virkning for den anden ægtefælle, af <i>Noe Munck</i>	467
<i>Kapitel 24:</i> Aftaler mellem ægtefæller, af <i>Peter Vesterdorf</i>	485

III. del

Familieskifteret

<i>Kapitel 25:</i> Indledning om skifte ved formuefællesskabets ophør, af <i>Jørgen Nørgaard</i>	517
<i>Kapitel 26:</i> Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, jfr. retsvirkningslovens § 15, stk. 2, af <i>Jørgen Nørgaard</i>	534
<i>Kapitel 27:</i> Kapitel VI-skiftets aktiver, af <i>Jørgen Nørgaard</i>	575
<i>Kapitel 28:</i> Kapitel VI-skiftets passiver, af <i>Jørgen Nørgaard</i>	598
<i>Kapitel 29:</i> Den kvantitative deling mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte, af <i>Jørgen Nørgaard</i>	611
<i>Kapitel 30:</i> Den kvalitative fordeling af aktiverne mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte, af <i>Jørgen Nørgaard</i>	623
<i>Kapitel 31:</i> Den formelle afslutning på et kapitel VI-skifte, af <i>Jørgen Nørgaard</i>	637
<i>Kapitel 32:</i> Skifte af særemidler – Skifte ved samlivsforholds ophør, af <i>Jørgen Nørgaard</i>	644

IV. del
Ugifte samboende

Kapitel 33: Ugifte samboende, af Jørgen Graversen 657

V. del
Navneret

Kapitel 34: Navneret, af Marianne Højgaard Pedersen 689

Indholdsfortegnelse

I. del

Retsforholdet mellem forældre og børn

Kapitel 1:	<i>Udviklingslinier i børns retstilling</i>	1
1.	Indledning	1
1.1.	Generelt	1
1.2.	Særligt om børn	2
2.	Tiden efter reformationen	4
3.	Christian IV's lovgivning	6
4.	Fra danske lov til Grundloven af 1849	9
4.1.	Særligt om uægte børn	10
4.2.	Lovgivning vedrørende børn i almindelighed	14
4.2.1.	Generelt	15
4.2.2.	Fattig- og skolevæsenet	16
4.2.3.	Strafferet	17
5.	Lovgivning vedrørende børn efter Grundloven af 1849	19
5.1.	Fabriksloven af 1873	20
5.2.	Særligt om uægte børn	21
5.3.	Børneloven af 1905	22
6.	Udviklingen i dette århundrede	24
Kapitel 2:	<i>Ægtebørn og børn uden for ægteskab</i>	28
1.	Aktuelle forskelle i retsstillingen mellem ægtebørn og børn uden for ægteskab	28
2.	Ægtebørn	30
2.1.	Pater est-reglen som status-regel og andre statusregler	30
2.2.	Pater est-reglen som bevisregel	31
2.3.	Retssager om faderskab til børn omfattet af §§ 2 og 3 – ægtebørnssagerne	34

2.3.1. Hvem kan anlægge ægtebarnssagen? ..	36
2.3.2. Anerkendelseslæren	37
2.4. Efterfølgende erhvervelse af ægtebarnsstatus	39
3. Børn uden for ægteskab	39
3.1. Anmeldelses- og oplysningsregler	40
3.2. Anerkendelse af faderskab for en administrativ myndighed	42
3.3. Fastsættelse af faderskab ved retten gennem retsforlig eller dom	43
3.3.1. Faderskabsprocessen	43
3.3.2. Genoptagelse af faderskabssager	44
3.4. Børnelovens § 6	45
3.4.1. Hvem har M haft samleje med i avlingstiden?	46
3.4.2. Foreligger det fornødne grundlag for at dømme den pågældende mand/en af disse mænd? (Hvem af disse mænd har besvangret M?)	48
3.4.2.1. Generelt om fremgangsmåden efter BL § 6	48
3.4.2.3. Den konkrete anvendelse af BL § 6	50
4. Bevismidler i faderskabssager	53
4.1. Har F haft samleje med M i avlingstiden?	54
4.1.1. Avlingstiden	54
4.1.2. Samleje	54
4.2. Blev M besvangret ved dette samleje?	55
4.2.1.	55
4.2.2. De arvebiologiske bevismidler	56
4.2.2.1. De egentlige blodtypebeviser	56
4.2.2.2. Andre arvebiologiske bevismidler ...	57
4.2.2.3. Sammenligning ved hjælp af faderskabsindices	57
4.2.2.4. Nærmere om indholdet af de arvebiologiske undersøgelser	58
5. Insemination, surrogatmødre og rugemødre	58
5.1. Insemination	60
5.2. Surrogatmødre	63
5.3. In-vitro-fertilisation (d.v.s. befrugtning uden for kroppen). Rugemødre. Livmoderleje	65
6. Præjudicielle afgørelser om faderskab	65

Kapitel 3: <i>Adoption</i>	66
1. Indledning	66
2. Betingelser for adoption	69
3. Adoption uden samtykke – tvangsadoption	75
4. Retsvirkninger af adoption	78
5. Ophævelse af adoption	79
5.1. Betingelserne for ophævelse af adoption	80
5.2. Virkningerne af ophævelse af adoption	81
Kapitel 4: <i>Forældremyndighed</i>	82
1. Hvem tilkommer forældremyndigheden?	84
1.1. Børn af ægtefæller	84
1.2. Børn af forældre, der ikke er gift med hinanden	85
1.3. Aftalt fælles forældremyndighed	88
1.4. Ophør af fælles forældremyndighed	91
1.4.1. Aftale om forældremyndighedens placering	91
1.4.2. Fordeling af forældremyndighed ved rettens afgørelse	92
1.4.3. Ændring af forældremyndighedsaftaler og -afgørelser	100
1.4.4. Midlertidige afgørelser om forældremyndighed	103
1.5. Overførelse af forældremyndigheden ved aftale	107
1.6. Den ene eller begge forældremyndighedsindehaveres død	109
2. Samværsret	112
3. Fuldbyrkelse af afgørelser og aftaler vedrørende forældremyndighed og samværsret	116
3.1. Fogedrettens fremgangsmåde	117
4. Forældremyndighedens indhold	119
4.1. Indledning	119
4.2. Særligt om vold mod børn	121
4.3. Børns selv- og medbestemmelsesret	123
4.4. Håndhævelse af forældremyndighed	125
5. Privat familiepleje	126
6. Hjælpeforanstaltninger over for børn og unge	130
6.1. Tilsyn	130

	6.2. Hjælpeforanstaltninger, der består i andet end anbringelse uden for hjemmet	131
	6.3. Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet	132
	6.4. Fuldbyrkelse af beslutninger om anbringelse af børn uden for hjemmet ved det sociale udvalgs foranstaltning	140
	6.5. Retsstillingen under et barns anbringelse uden for hjemmet	140
	6.6. Betaling for hjælpeforanstaltninger	143
	6.7. Ophør af hjælpeforanstaltninger	144
Kapitel 5	<i>Børns forsørgelse</i>	145
	1. Indledning	145
	2. Forsørgelses- og bidragspligt	146
	2.1. Om retten til at kræve bidrag fastsat – de kompetente myndigheder	148
	2.2. Nærmere om bidragspligten	149
	2.3. Bidragets størrelse	152
	2.4. Særligt om BL § 15	155
	2.5. Om ændring af bidrag	156
	2.6. Bidrag efter BL § 19	158
	2.7. Særligt om forholdet til det offentlige	159
	2.7.1. Ydelser efter bistandsloven	159
	2.7.2. Beskatning af børn	162
	3. Inddrivelse af bidrag	162
	3.1. Grundlaget for inddrivelsen	163
	3.2. De inddrivende myndigheder	164
	3.3. Inddrivelsessagens behandling	164
	3.4. Inddrivelsesmidlerne	166
	3.4.1. Udpantning	167
	3.4.2. Løntilbageholdelse	168
	3.4.3. Afsoning	169
	4. Forskudsvis udbetaling af bidrag	170
	4.1. Hvilke bidrag kan udbetales forskudsvis?	171
	4.2. Betingelser for forskudsvis udbetaling af bidrag	171
	4.3. Administration, udbetaling, inddrivelse og eftergivelse	172
	5. Børnetilskud og ungdomsydelse	173

5.1. Almindeligt, forhøjet og ekstra børnetilskud	175
5.2. Ungdomsydelse	178
5.3. Særligt børnetilskud	179
5.4. Betingelser for børnetilskud og ungdomsydelse, udbetaling m.v.	179

II. del

Ægteskabsret

Kapitel 6:	<i>Ægteskabsret og samfundsudvikling – et perspektiv</i>	183
	1. Indledning	183
	2. Den borgerlige families gennembrud	185
	3. Det liberale borgerskab og ligestillingsproblemet	194
	4. Lønarbejderfamilien	203
Kapitel 7:	<i>Ægteskab og andre samlivsformer – aktuel ægteskabsret</i>	207
	1. Familieretskommissionen og tiden derefter	207
	2. Ægteskabsudvalget af 1957	209
	3. Folketingsdebatten 1968-69	211
	4. Nogle tal	212
	5. Den svenske debat – lovgivningens neutralitet	213
	6. Ægteskabsudvalget af 1969 og fremtiden	215
Kapitel 8:	<i>Ægteskabs indgåelse</i>	220
	1. Forlovelse	220
	1.1. Begreb	220
	1.2. Erstatning	220
	1.3. Tilbagelevering af gaver	221
	1.4. Andre retsvirkninger	221
	2. Ægteskabsbetingelser, prøvelse, vielse, ugyldighed, omstødelse	221
	2.1. Ægteskabsbetingelser	222
	2.1.1. Definition. Udvikling	222
	2.1.2. De enkelte ægteskabsbetingelser	222
	2.1.3. Håndhævelse og sanktion	226
	2.2. Prøvelse	226
	2.3. Vielse	227
	2.3.1. Myndighed	227
	2.3.2. Formkrav	227

	6.2. Hjælpeforanstaltninger, der består i andet end anbringelse uden for hjemmet	131
	6.3. Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet	132
	6.4. Fuldbydelse af beslutninger om anbringelse af børn uden for hjemmet ved det sociale udvalgs foranstaltning	140
	6.5. Retsstillingen under et barns anbringelse uden for hjemmet	140
	6.6. Betaling for hjælpeforanstaltninger	143
	6.7. Ophør af hjælpeforanstaltninger	144
Kapitel 5	<i>Børns forsørgelse</i>	145
	1. Indledning	145
	2. Forsørgelses- og bidragspligt	146
	2.1. Om retten til at kræve bidrag fastsat – de kompetente myndigheder	148
	2.2. Nærmere om bidragspligten	149
	2.3. Bidragets størrelse	152
	2.4. Særligt om BL § 15	155
	2.5. Om ændring af bidrag	156
	2.6. Bidrag efter BL § 19	158
	2.7. Særligt om forholdet til det offentlige	159
	2.7.1. Ydelser efter bistandsloven	159
	2.7.2. Beskatning af børn	162
	3. Inddrivelse af bidrag	162
	3.1. Grundlaget for inddrivelsen	163
	3.2. De inddrivende myndigheder	164
	3.3. Inddrivelsessagens behandling	164
	3.4. Inddrivelsesmidlerne	166
	3.4.1. Udpantning	167
	3.4.2. Løntilbageholdelse	168
	3.4.3. Afsoning	169
	4. Forskudsvis udbetaling af bidrag	170
	4.1. Hvilke bidrag kan udbetales forskudsvis?	171
	4.2. Betingelser for forskudsvis udbetaling af bidrag	171
	4.3. Administration, udbetaling, inddrivelse og eftergivelse	172
	5. Børnetilskud og ungdomsydelse	173

5.1. Almindeligt, forhøjet og ekstra børnetilskud	175
5.2. Ungdomsydelse	178
5.3. Særligt børnetilskud	179
5.4. Betingelser for børnetilskud og ungdomsydelse, udbetaling m.v.	179

II. del

Ægteskabsret

Kapitel 6:	<i>Ægteskabsret og samfundsudvikling – et perspektiv</i>	183
	1. Indledning	183
	2. Den borgerlige families gennembrud	185
	3. Det liberale borgerskab og ligestillingsproblemet	194
	4. Lønarbejderfamilien	203
Kapitel 7:	<i>Ægteskab og andre samlivsformer – aktuel ægteskabsret</i>	207
	1. Familieretskommissionen og tiden derefter	207
	2. Ægteskabsudvalget af 1957	209
	3. Folketingsdebatten 1968-69	211
	4. Nogle tal	212
	5. Den svenske debat – lovgivningens neutralitet	213
	6. Ægteskabsudvalget af 1969 og fremtiden	215
Kapitel 8:	<i>Ægteskabs indgåelse</i>	220
	1. Forlovelse	220
	1.1: Begreb	220
	1.2. Erstatning	220
	1.3. Tilbagelevering af gaver	221
	1.4. Andre retsvirkninger	221
	2. Ægteskabsbetingelser, prøvelse, vielse, ugyldighed, omstødelse	221
	2.1. Ægteskabsbetingelser	222
	2.1.1. Definition. Udvikling	222
	2.1.2. De enkelte ægteskabsbetingelser	222
	2.1.3. Håndhævelse og sanktion	226
	2.2. Prøvelse	226
	2.3. Vielse	227
	2.3.1. Myndighed	227
	2.3.2. Formkrav	227

2.4. Ugyldighed	228
2.5. Omstødelse	228
2.5.1. Grunde	228
2.5.2. Retsvirkninger	229
Kapitel 9: <i>Separations- og skilsmissegrundene</i>	230
1. Separationsgrundene	230
1.1. Ægteskabslovens § 29. Overenskomstprincipet	230
1.2. Ægteskabslovens § 30, stk. 1. Ødelæggelsesprincippet	231
1.3. Separation i stedet for skilsmisse	233
1.4. Bortfald af separation	233
1.5. Retsvirkninger af separationens bortfald	235
2. Skilsmissegrundene	236
2.1. Skilsmisse på grundlag af 1 års separation	236
2.2. Utroskab	236
2.3. Skilsmissegrundene i øvrigt	239
Kapitel 10: <i>Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse</i>	241
1. Betingelser for at få separation eller skilsmisse ved bevilling	241
2. Ægteskabslovens § 45	244
3. Sammenhæng mellem bevillingssager og retssager ..	247
4. Mægling	248
5. Separation og skilsmisse ved bevilling	248
5.1. Vilkårsforhandling	249
5.2. Anden rådgivning	250
5.3. Separations- og skilsmissebevillings ugyldighed	251
6. Separation og skilsmisse ved dom	252
6.1. Anke	256
6.2. Inddragelse af andre spørgsmål end vilkår under ægteskabssagen og udskydelse af vilkår ..	258
7. Fremtidens ægteskabssagsbehandling	258
Kapitel 11: <i>Forældremyndighed efter separation og skilsmisse</i>	259
Kapitel 12: <i>Underholdsbidrag til ægtefælle</i>	261
1. Indledning	261
2. Bidragspligt og varighed	265
3. Bidragets størrelse	270
4. Inddrivelse af bidrag	275

5. Bortfald af bidrag	276
6. Ændring af afgørelser eller aftaler om bidrag	276
6.1. Ændring af fastsatte bidrag	277
6.2. Ændring af aftalte bidrag	281
7. Forholdet til det offentlige	284
Kapitel 13: <i>Enkepension efter separation og skilsmisse</i>	286
1. Indledning	286
2. Bevarelse af retten til enke-/enkemandspension efter separation	288
3. Kollektive enkepensionsordninger sikret som led i et ansættelsesforhold	289
4. Ikke-kollektive pensionsordninger sikret som led i et ansættelsesforhold	292
5. Aftalebestemt (vedtægtshjemlet) ret til bevarelse af enkemandspensionsret efter skilsmisse	293
6. Lov om arbejdsmarkedets tillægspension (ATP) ...	294
Kapitel 14: <i>Retten til lejligheden efter separation og skilsmisse</i>	295
1. Private udlejningsejendomme	295
1.1. Retten til en lejet lejlighed	295
1.1.1. Fortsættelse af lejemålet ved separation eller skilsmisse, ÆL § 55, stk. 1, jfr. lejelovens § 77	295
1.1.2. Særligt om retten til at fortsætte lejemålet og hæftelsesproblemerne i tilknytning hertil	297
1.2. Retten til lejligheden i en ejendom, som ejes af den ene ægtefælle, ÆL § 55, stk. 2	299
1.3. Ændring af aftaler eller afgørelser i henhold til ægteskabslovens § 55	301
2. Almennyttige boligselskaber	303
3. Private andelsboligforeninger	303
4. Andre lejlighedstyper	304
Kapitel 15: <i>Beløb i henhold til ægteskabslovens § 56</i>	306
1. Om bestemmelsens baggrund	307
2. Anvendelse af ÆL § 56 i praksis	308
3. Ændring af aftaler eller afgørelser om § 56-godtgørelse	312
4. Nogle processuelle spørgsmål	312

Kapitel 16: <i>Ændring af aftaler om vilkår m.v.</i>	315
1. Indledning	315
2. Ændring af vilkårsaftaler m.v., ÆL § 58	316
3. Ændring af „vilkårsaftaler“ efter formueretlige ugyldighedsregler	322
Kapitel 17: <i>Ægteskabets retsvirkninger – indledning</i>	326
Kapitel 18: <i>Underholdet</i>	334
1. Forholdet ægtefællerne imellem	334
1.1. Under samlivet	334
1.2. Efter samlivsophævelse	339
2. Forholdet til det offentlige	342
2.1. Sociale ydelser	342
2.1.1. Nærmere om den offentligretlige for- sørgelsespligts betydning for tildeling og udmåling af hjælp	344
2.1.2. Om tilbagebetalings- og betalings- krav efter bistandsloven	345
2.1.3. De lege ferenda	347
2.1.4. Ægtefællevirkninger i sociallovgiv- ningen i øvrigt	348
2.1.5. Det offentliges ret til indtræden i pri- vatretlige bidragskrav	348
2.1.5.1. Under samlivet	350
2.1.5.2. Efter samlivsophævelse	350
2.1.5.3. Efter separation og skilsmisse	351
2.1.5.4. Særligt om bistandslovens § 8, stk. 2, 2. pkt.	352
2.2. Beskatning af ægtefæller	353
2.2.1. Skattemæssig ligestilling af ægtefæller	353
2.2.2. Sambeskatning eller særbeskatning	354
2.2.3. Den gennemførte ordning	356
2.2.4. Formueindkomst og arbejdsindkomst	358
2.2.5. Nærmere om fordelingen af indkom- ster imellem ægtefællerne	358
2.2.6. Særligt om indkomst ved selvstændig virksomhed. Medarbejdende ægte- fæller	359
2.2.7. Overførelse af skattemæssige under- skud	361

2.2.8. Skattens beregning	362
2.2.9. Opsummering af de skattemæssige virkninger af separation og skilsmis- se	364
2.2.10. Hæftelse for skattekrav	365
2.2.11. Særligt om den skattemæssige be- handling af bidrag	366
Kapitel 19: <i>Den legale formueordning</i>	369
1. Formuefællesskab – hovedprincipper	369
2. Mulighederne for ved aftale at fravige den legale formueordning	373
3. Afgrænsning mellem ægtefællernes formuer	376
3.1. Indledning	376
3.2. Hvilke faktorer er bestemmende for, om et aktiv anses for at tilhøre manden eller hustru- en?	378
3.3. Særligt om sameje mellem ægtefæller	388
3.4. Retsvirkninger af sameje	391
3.4.1. Hvem tilhører samejet?	391
3.4.2. Råden over samejet (herunder udta- gelse på skiftet)	391
3.4.3. Kreditorforfølgning mod samejet	392
3.5. Særligt om ægtefæller, der deltager i samme erhvervsvirksomhed	392
Kapitel 20: <i>Særeje</i>	395
1. Hovedprincipperne for særeje	395
2. Hvorledes kan særeje opstå?	398
2.1. Særeje i henhold til særejeægtepagt	398
2.2. Særeje i henhold til tredjemands bestemmelse ved gave og arv	401
2.3. Særeje ved båndlagt arv og gave	410
2.4. Særeje ved bosondring	411
2.5. „Særeje“ ved separation	411
2.6. Særeje ved surrogation	411
2.7. Særligt om indtægt af særeje	415
3. Afgrænsning mellem en ægtefælles særeje og fæl- leseje (bodel)	417
4. Ophør af særeje	417

Kapitel 21: <i>Ægtepagter</i>	420
1. Skriftlighed og underskrift	420
2. Godkendelse	422
3. Tinglysning	426
4. Aftaleretlige ugyldighedsregler og forudsætningslæren	431
5. De lege ferenda	432
Kapitel 22: <i>Begrænsninger i rådigheden</i>	434
1. Indledning	434
1.1. RVL § 17	434
1.2. Bosondring	436
1.3. Vederlagskrav	439
2. Samtykkereglerne i RVL §§ 18 og 19	444
2.1. Generelt om reglerens begrundelse og afgrænsning	444
2.2. Hvilke ejendomme er omfattet af RVL § 18? ..	445
2.2.1. Fast ejendom, der tjener til familiens bolig	445
2.2.2. Fast ejendom, hvortil ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet	446
2.3. Hvilket løseøre er omfattet af RVL § 19?	447
2.4. Hvilke dispositioner omfattes af RVL §§ 18 og 19?	448
2.5. Den tidsmæssige udstrækning af samtykkekravet	451
2.6. Nærmere om samtykke i henhold til RVL §§ 18 og 19	452
2.7. Omstødelse af dispositioner foretaget uden samtykke	455
2.7.1. Almindelige betingelser for omstødelse. Bevisspørgsmål	455
2.7.2. Specielt om omstødelse af dispositioner over fast ejendom, når der er tinglyst vielsesattest som rådighedsindskrænkning	456
2.7.2.1. Forholdet mellem TL og RVL § 18 ..	459
2.7.3. Fristerne for sagsanlæg	460

2.8. Særligt om virkningerne af omstødelse	461
2.9. Særligt om RVL § 20	462
3. Ægtefællesamtykke til dispositioner over andre boligtyper end de af RVL § 18 omfattede	463
3.1. Lejelovens regler	463
3.2. Boligformer, der hverken er omfattet af RVL § 18 eller lejeloven	465
Kapitel 23: <i>Dispositioner med virkning for den anden ægtefælle</i> ...	467
1. Dispositioner der pådrager den anden ægtefælle et gældsansvar	467
1.1. „Husholdningsfuldmagten“ i RVL § 11	468
1.1.1. Reglens historiske og aktuelle formål ..	468
1.1.2. Hvilke indkøb er omfattet?	468
1.1.3. Indkøb over kontokort, kreditkort og købekort	474
1.1.4. Præsumptionsreglen – Forholdet til ægtefællernes indbyrdes underholdspligt m.v.	474
1.1.5. Tidspunktet for indkøbet	475
1.1.6. Forældelse	476
1.2. Fuldmagt til den anden ægtefælle m.v.	476
1.2.1. Særligt om kontokort, kreditkort og købekort	477
1.2.2. Fuldmagtstilfælde i almindelighed	479
1.2.3. Særligt om ægtefæller, der deltager i samme erhvervsvirksomhed	480
2. Råden over den anden ægtefælles aktiver	482
2.1. Almindelige fuldmagtstilfælde	483
2.2. Den legale fuldmagt i RVL § 13	483
2.3. RVL § 52	484
2.4. Legitimationsreglen i RVL § 14	484
Kapitel 24: <i>Aftaler mellem ægtefæller</i>	485
1. Aftaler mellem ægtefæller	485
1.1. Indledning	485
1.2. Karakteristik og systematik	486
1.3. RVL § 29 om begrænsninger i ægtefællers aftalefrihed	486
1.4. Specielt om visse typer aftaler mellem ægtefæller	488

1.5. Specielt om anvendelse af formuerettens ugyldighedsregler på familieretlige afta- ler	493
1.6. Erstatningsansvar mellem ægtefæller	493
2. Gaver mellem ægtefæller	495
2.1. RVL § 30. Indledende bemærkninger	495
2.2. Undtagelser fra ægtepagtskravet	497
2.2.1. Sædvanlige gaver	497
2.2.2. »Gaver, som består i livsforsikring, overlevelserente eller lignende for- sørgelse, som sikres den anden ægte- fælle«	498
2.2.2.1. Livsforsikring	498
2.2.2.2. Overlevelserente	501
2.2.2.3. Anden lignende forsørgelse	501
2.2.3. RVL § 31 „Tantiemereglen“	502
2.3. RVL § 30, stk. 2	504
2.4. Bevisbydereglen i RVL § 32	504
2.5. RVL § 33	505
2.6. Omstødelse af gaver	507
2.7. Ugyldige gaver	509
2.8. Gaveafgift	510
2.8.1. Gaveafgift af livsforsikringssummer ...	514

III. del

Familieskifteret

Kapitel 25: <i>Indledning om skifte ved formuefællesskabets ophør</i>	517
1. Indledende bemærkninger	517
2. Offentligt skifte sammenlignet med privat skifte ...	518
2.1. Skifteafgift	519
2.2. Fri proces (og retshjælp samt retshjælpsfor- sikring)	522
2.3. Retsafgørelse af enkeltspørgsmål – SKL § 81, jfr. § 76	524
3. Offentligt skifte i henhold til reglerne i SKL kapitel VI – fremgangsmåde og principper	526
3.1. Stedlig kompetence	526
3.2. Rådigheden under skiftet	527
3.3. Hovedprincipperne for et offentligt skifte	529

Kapitel 26: <i>Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af per- sonlig art, jfr. retsvirkningslovens § 15, stk. 2</i>	534
1. Pensionsrettigheder m.v.	536
2. Livsforsikringer	549
3. Personskadeerstatninger	550
4. Ophavsrettigheder m.v.	556
5. Good-will	558
6. Opsparingsordninger	564
6.1. Indekskontrakter	564
6.2. Boligsparekontrakter, opsparingspræmie- ringsordninger, bunden opsparing, „inde- frosne“ dyrtidsportioner m.v.	565
6.3. Investeringsfonds	567
6.4. Etableringskonti	568
7. Båndlagt arv og gave	569
8. Arv indestående i uskiftet bo – og arveforskud	570
9. Feriegodtgørelse	571
10. Indestående i grundejernes investeringsfond	572
11. Yderligere tilfældegrupper	573
12. Surrogater for/indtægter af § 15, stk. 2 – rettighe- der	573
Kapitel 27: <i>Kapitel VI-skiftets aktiver</i>	575
1. Indledning	575
2. Skæringstidspunkt	575
3. Aktivernes afkastning under skiftet	579
4. Vurdering af aktiverne	585
4.1. Hvilket tidspunkts værdier er afgørende?	586
4.2. Vurderingen har som udgangspunkt relation til salgsværdien	590
4.3. Latente skattebyrds betydning for værdian- sættelsen	591
Kapitel 28: <i>Kapitel VI-skiftets passiver</i>	598
1. Indledning	598
2. Skæringstidspunkt og opgørelsestidspunkt	598
3. Kun passiver, der hører til bodelene	604
4. Krav, som begge ægtefæller hæfter for – SKL § 65 a	605
5. Krav mellem ægtefællerne indbyrdes	606
6. Kreditorerne indkaldes ikke under skiftet	609

Kapitel 29:	<i>Den kvantitative deling mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte</i>	611
1.	Hovedreglen om lighedeling	611
2.	Vederlagskrav og særejebeskyttelseskrav	612
3.	Undtagelser fra hovedreglen om lighedeling	615
3.1.	Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – SKL § 68 a	615
3.2.	Forlods udtagelse ved skifte i anledning af et ægteskabs omstødelse – SKL § 69	616
3.3.	Skævdeling, fordi lighedeling ville være åbenbart urimelig – SKL § 69 a	618
3.4.	Små boer – SKL § 70	621
Kapitel 30:	<i>Den kvalitative fordeling af aktiverne mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte</i>	623
1.	Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – SKL § 68 a	624
2.	Hovedreglen i SKL § 70 a, stk. 1 og stk. 2, 1. pkt.	624
3.	Krydsende udtagelsesret – SKL § 70 a, stk. 2, 2. pkt., nr. 1-5	627
3.1.	Fast ejendom – familiens bolig	628
3.2.	Fast ejendom – familiens sommerbolig	630
3.3.	Erhvervsvirksomhed	631
3.4.	Arbejdsredskaber og andet erhvervsløsoøre	631
3.5.	Bohave	632
4.	Udløsningsret og mulighed for henstand – SKL § 70 b	632
5.	Afhændelse af fællesboets aktiver	635
Kapitel 31:	<i>Den formelle afslutning på et kapitel VI-skifte</i>	637
1.	Boets slutning	637
2.	Genoptagelse af et kapitel VI-skifte (eller anlægelse af almindelig retssag)	638
Kapitel 32:	<i>Skifte af særejemidler – skifte ved samlivsforholds op-hør</i>	644
1.	Indledning	644
2.	Generelt om SKL § 82	645
2.1.	Specielt om skifte mellem ægtefæller med fuldstændigt særeje	646
2.2.	Specielt om samlivsskifter	647

IV. del

Ugifte samboende

Kapitel 33:	<i>Ugifte samboende</i>	657
1.	Almindelige synspunkter	657
2.	Underholdet	664
2.1.	Under samlivet	664
2.2.	Efter samlivsophævelse	664
2.3.	Sociale ydelser	666
2.4.	Skat	668
3.	Formueordningen	670
4.	Retten til lejligheden ved samlivsophævelse og død	681

V. del

Navneret

Kapitel 34:	<i>Navneret</i>	689
1.	Børn	689
2.	Ægtefæller	691
3.	Ændring af navn	692